

עשר שבגבולין – תרומה, תרומת מעשר, חלה, ראשית הגן, מתנות (– זרוע לחיים וקבה), פדיון הבן, פדיון פטר חמור, שדה אחוזה (שהקדיש ולא גאל, ומכרה הגזבר לאחר ויוצאת ביובל), שדה חרמים, גזל הגר. (החשיב התנא המורם מן התודה והמורם מאיל הנזיר כמתנה אחת, וכן זרוע לחיים וקבה החשיבן כאחת, הגם שהן מתנות נפרדות – לפי שדומות זו לזו).
כולן ניתנו לאהרן ולבניו, בכלל ובפרט וב'ברית מלח'.

דף קלד

- ר. א. כהן שמכר בהמה לישראל ואמר במכירתו: 'חוץ מן המתנות' או: 'על מנת שהמתנות שלי' – מה דין המתנות?
ב. הקונה בשר מחברו והיו בו מתנות כהונה – האם חייב ליתנן לכהן, והאם מנכה למוכר מדמי המקח, או שמא דינו של הכהן עם המוכר-הטבח? ג. מהי שעת חלות חיוב המתנות ומהי הנפקותא המוזכרת בסוגיא?
ד. מה הדין בספק מתנות-כהונה ומתנות-עניים?
ה. כאשר אין מצוי כהן או עני לקבל המתנות – כיצד יש לנהוג בהן?
ו. האם מוטל חיוב על הבעלים להמציא את התרומה לכהן, או הכהן הוא שיוצא אל הגורן ליטול תרומותיו?
א. כהן שמכר לישראל ושייר המתנות לעצמו, כגון שאמר 'חוץ מן המתנות' – המתנות שלו ואינן ניתנות לכהן אחר.
אמר 'על מנת שהמתנות שלי' – נחלקו שתי ברייתות אם לשונו מתפרשת כשיור, ופטור, אם אינה כשיור אלא כתנאי, והקונה נותנן לכל כהן שירצה. (ואף אם נתן לכהן אחר, לא בטל המקח – או משום שמדובר כשהתנו כן בפירוש שלא ייבטל המקח אם יתן לאחר, או אף בלא"ה, משום שהוא כמתנה על מה שכתוב בתורה, שתנאי בטל ומעשה קיים. עפ"י תוס').
הרמב"ם פסק לענין מתנות שעל-מנת לאו שיורא. וכבר עמדו האחרונים מדבריו שבהלכות מעשר. עש"ך פר"ה וכו"פ – יו"ד סא; נתיבות המשפט – ריב; קהלות יעקב – לח).
- ב. אם קנה בני מעיים של פרה, והקבה בתוכם – נותן את הקבה לכהן ואינו מנכה למוכר מן הדמים, שהרי ידע מראש שהקבה בתוכם ואינה כלולה במכירה, שהרי היא ניתנת לכהן. אבל אם קנה במשקל, והיו בתוכם מתנות כהונה – נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים.
ואולם אם הטבח שקל ונתן לו – לדעת רב, יכול הכהן לדון עם הטבח, לפי שגזל את המתנות ונתנן לאחר. ולדעת רב אסי, מתנות כהונה אינן נגזלות, ואין לו דין אלא עם הלוקח.
(והלכה כרב, שמתנות כהונה נגזלות. ואם יכול לדון עם הלוקח – מרש"י ותוס' משמע שיכול. ואולם הרמב"ם כתב שהלוקח אינו חייב ליתנן לכהן. וכו"ה בשו"ע).
- ג. חיוב נתינת המתנות חל בשחיטת הבהמה. הלכך גר שנתגייר והיתה לו פרה, נשחטה עד שלא נתגייר – פטור. משנתגייר – חייב.
- ד. ספק מתנות כהונה או מתנות עניים – אמר רבא: אם יש חזקת פטור, (לאו דוקא, אלא כל שיש ספק בעיקר החיוב, בעיקר המצוה. חו"א) – פטור. כגון גר שנתגייר, ספק קודם שנשחטה פרתו ספק אחר שנשחטה – המוציא מחברו עליו הראיה. וכל שיש חזקת חיוב – חייב (כגון ספק לקט – לעניים, שנאמר עני ורש הצדיקו – צדק משלך ותן לו).

וכל זה אמור במתנות שעניינן ממוני גרידא, אבל בספק איסור – לחומרא, הלכך עיטת גר שנתגייר, ספק אם נעשית עיסה קודם הגירות ספק לאחר הגירות – חייבת בחלה. וכיוצא בזה בספק בכור בהמה טהורה או בפטר-חמור – למ"ד אסור בהנאה עד שנפדה – חייב לפדותו בשה, (וחיוב עריפה מספק – אינו ברור. ע' רמב"ם בכורים יב, טז; תוס' בכורות ט: שבט הלוי – ח"ה, קונטרס המצוות – יא). אבל ספק פדיון הבן או ספק בפדיון פטר חמור – פטור מליתנם לכהן.

(יש אומרים שלפי המסקנא יש חילוק בין מתנ"ע למתנ"כ. ע' בשו"ת ר"י מסלוצק סו"י ג).

ה. מבואר למסקנא, שמתנות שיש בהן דין 'נתינה' – אם אין מקבל המתנה מצוי, מוטל על הבעלים להפרישן ולשמרן או להעלותן בדמים – מפני הפסד כהן. אבל לקט שכחה ופאה שנאמר בהם תעזוב – אם אין עניים מצויים, נוטלם לעצמו. (לעני ולגר תעזוב אתם – ולא לעורבים ולעטלפים).

(נראה, שאם היו עניים והניח לקט, והלכו להם העניים – מעלה אותם בדמים. וצריך עיון. עפ"י חו"א יו"ד רב, י).

ו. אין מביאים תרומה מהגורן לעיר ולא ממדבר לישוב. כלומר, אין ישראל צריך לטרוח בכך אלא הכהן הולך ומביאה. ואם אין שם כהן – שוכר פרה ומביאה, (וכנ"ל).

ריא. א. איזהו 'זרוע' האמורה במתנות חולין ובגזיר? ומה דין עורה?

ב. איזהו 'שוק' שבמתנות המוקדשים?

ג. איזהו 'לחי', ומה כלול בנתינת הלחיים?

ד. מה כלול בקיבה הנתינת לכהן?

א. 'הזרוע' – הזרוע הימנית (הזרוע – המיומנת; ויקח רמח בידו – זוהי יד ימין שעושים בה מלחמה; שוק הימין... תתנו). מן הפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד כף היד – כלומר עד עצם הכתף.

מקום שנהגו למלוג בעגלים, (שמולגים הבשר עם העור ברותחין, ואוכלים גם את העור) – לא יפשיט את העור. (ומשום מנהג עין יפה הוא, אבל מדאורייתא – אין העור בכלל הזרוע. – כ"ה לפרש"י, אבל לפי גרסת הר"ף משמע שמדאורייתא עור הזרוע ניתן לכהן. עפ"י ראשונים).

וכן זרוע בשלה האמורה בנוזר – הן שתי העצמות הנזכרות, מפרק הארכובה עד הכתף.

(א. זהו לפי פרש"י. וכן נקטו הפוסקים האחרונים להלכה. (ע' פמ"ג וערוה"ש ועוד). ואולם יש מי שכתב על פי פירוש הרמב"ם, שהזרוע היינו הארכובה הנמכרת עם הראש, שהיא העצם התחתון, עם העצם האמצעית. ע' בהרחבה ב'עלה יונה' עמ' קמו).

ב. לדעת התו"ט, ר' יהודה שחולק בשוק, חולק גם בזרוע, ולשיטתו אינה אלא עצם אחת. ואולם בפירוש ר' יהונתן מפורש שר' יהודה מודה בזרוע. וכ"כ הרש"ש).

ב. לתנא קמא, ה'שוק' מקביל ל'זרוע', דהיינו מפרק הארכובה עד עצם הקולית. ר' יהודה אומר: רק עד סובך של רגל, (הוא הפרק שלמטה מעצם הקולית), דהיינו העצם האמצעית שברגל בלבד. (כ"ה לפרש"י. ועתוס' מנחות לו. ד"ה קבורת).

ערש"י בפירוש התורה (צו) שנקט כר' יהודה. ובסמ"ג (עשה, קפג) תמה על כך).

ג. 'לחי' – מפרק הלחי (שאצל הצדעיים) עד פיקה של גרגרת (– 'שיפוי כובע'), שהוא תחילת הקנה. כלומר, לחיים התחתונות עם הלשון. ואף הצמר שבראש הכבשים ושער שבזקן התישים בכלל (והלחיים). וכל שכן העור.

ד. 'זקבה' – להביא החלב שעל גבי הקבה והחלב שבתוכה. אלא שהכנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים.

דף קלה

ריב. האם חיוב נתינת ראשית-הגז קיים באופנים דלהלן?

א. המקדיש צאנו למזבח או לבדק הבית.

ב. הקדיש הבהמה מלבד הצמר שעליה.

ג. הקדיש את צמרה בלבד.

ד. בהמת השותפין.

ה. ישראל ונכרי שותפים בבהמה.

א. אין חיוב 'ראשית הגז' במוקדשין, אם מצד הסברה אם מן הכתוב; –

הרי אסור לגזוז בהמת קדשים. ואפילו קדשי בדק-הבית שמותרת גזיזתם מן התורה ואסורה מדרבנן, אם עבר וגזו – פטור מליתן לכהן, מפני שהגזיזה בעצמה מוקדשת, ואינה שלו ליתנה לכהן. ואין חייב לפדותה וליתנה לו – אם משום שכדי לפדותה צריך 'העמדה והערכה' (בשעת הפדיה דוקא. תוס'), והלא הצמר אינו בר הכי. ואפילו למ"ד קדשי בדק הבית אינם בכלל העמדה והערכה, נתמעט מצאנך – ולא צאן הקדש.

ב. הקדיש הבהמה חוץ מגזיזתיה – אסור לו לגזוזה, שע"י הגזיזה היא נכשית. ואם שייר גם את הכחש הזה בהקדשתו ('חוץ מגזיזה וכחישה') – בקדושת מזבח, אין מועיל שיורו כלום, שפשטה קדושת-הגוף בכולה. ובקדשי בדק הבית – לר' מני בר פטיש משום ר' ינאי, פטור, משום צאנך ולא צאן הקדש. (אבל רבא אינו דורש כן. ולדבריו יצא שחייב, כיון שהגזיזת שלו. עפ"י תוס').

ג. הקדיש את הצמר שעל הבהמה – פטור. (גז צאנך תתן לו – מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה. יצא זה שמחוסר גזיזה פדיה ונתינה).

ד. בהמת השותפים – חייבת בראשית הגז. (וכן פסק הרמב"ם, אלא שכתב שאינם חייבים עד שיהא שיעור לכל אחד. וע' מנ"ח – תקח, י; חזו"א – רד, ב; חדושי הגר"ח – בכורים י, יד; אבי עזרי שם. וצ"ע בתשובת הרשב"א ח"א תקכו, בסופה). ור' אלעאי פוטר. (צאנך. אבל חכמים אינם ממעטים מצאנך – לרבא – אלא שותפות נכרי).

ה. שותפות נכרי בבהמה – פוטר. (אם מצאנך – לרבנן, אם מהקש לתרומה – לר' אלעאי, לל"ק).

דפים קלה – קלו

ריג. א. האם המצוות דלהלן קיימות בדברים שהם בבעלות שותפים? – הפרשת תרומות ומעשרות, חלה, פאה, בכור-בהמה-טהורה, מזוזה, מתנות (זרוע לחיים וקבה), ביכורים, ציצת, מעקה.